УДК 37 (447)(092) – 054.72

МОРГАЙ Лілія Анатоліївна
аспірант кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
morgai.liliya@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ НИКИФОРА ЯКОВИЧ ГРИГОРІЇВА В ЕМІГРАЦІЇ (1920-1953 рр.)

У статті розкрито організаційно-педагогічну діяльність в еміграції Н. Я. Григоріїва – видатного педагога, історика і громадського діяча України. На початку століття працював учителем історії, розробляв нові підходи до вивчення вітчизняної історії в початковій школі. В роки визвольних змагань українського народу – член Центральної Ради, міністр освіти в уряді Української Народної Республіки. З 1921 р. педагог перебуває у еміграції в Празі, саме там Н. Григоріїв стає одним із діячів Українського Громадського Комітету. В грудні 1929 р. Н. Григоріїву було присуджено ступінь доктора соціології. З 1938 р. просвітник перебуває у Сполучених Штатах Америки, через деякий час він займає посаду керівника українського відділу «Голосу Америки».

Проаналізовано умови створення одного з провідних часописів у Празі «Нова Україна», висвітлено діяльність Українського Громадського Комітету, проаналізовано діяльність Української Господарської Академії у Подебрадах. Особливу увагу приділено Українському Високому Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова в Празі.

Ключові слова: Н. Я. Григоріїв, українська еміграція, часопис «Нова Україна», Український Громадський Комітет, Українська Господарська Академія, Український Високий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова.

В статье раскрыто организационно-педагогическую деятельность в эмиграции Н. Я. Григорьева – выдающегося педагога, историка и общественного деятеля Украины. В начале века работал учителем истории, разрабатывал новые подходы к изучению отечественной истории в начальной школе. В годы освободительной борьбы украинского народа – член Центрального Совета, министр образования в правительстве Украинской Народной Республики. С 1921 г.. Педагог находится в эмиграции в Праге, именно там Н. Григорьев становится одним из деятелей Украинской Общественного Комитета. В декабре 1929 Н. Григорьеву была присуждена степень доктора социологии. С 1938 г.. Просветитель находится в Соединенных Штатах Америки, через некоторое время он занимает должность руководителя украинского отдела «Голоса Америки».

Проанализированы условия создания одного из ведущих журналов в Праге «Новая Украина», отражена деятельность Украинского Общественного Комитета, проанализирована деятельность Украинского Хозяйственной Академии в Подебрадах. Особое внимание уделено Украинский Высоком Педагогическом Институте им. Драгоманова в Праге.

Ключевые слова: Н. Я. Григорьев, украинская эмиграция, журнал «Новая Украина», Украинская Общественный Комитет, Украинская Хозяйственная Академия, Украинский Высокий Педагогический Институт им. М. Драгоманова.

Постановка проблеми. Діяльність української політичної еміграції у країнах Європи в 20-х роках XX ст. на сучасному етапі перебуває у стані дослідження та вивчення. У радянській історіографії питання, що стосувалися періоду українського національного відродження в першій третині XX ст., систематично і цілеспрямовано спотворювалось та фальсифікувались. У контексті побудови незалежної України піднімаються питання встановлення історичної достовірності найвагоміших подій з життя країни в різні епохи. Для дослідження цього питання передусім

використовувались архівні документи. Багато представників української інтелігенції в роки революції змушені були емігрувати за кордон [11].

Серед плеяди педагогів ХХ століття вирізняється Никифор Якович Григоріїв – (псевдоніми Г. Наш, Григоріїв-Наш, Григорій Наш) народився 9 лютого 1883 р. в с. Бурти Черкаського повіту на Київщині. З 1895 р. по 1900 р. навчався в Городищенській сільськогосподарській школі. Здобувши професію агронома, Никифор Якович два роки працював конторщиком у маєтку поміщика. Починаючи з 1903 р. Н. Я. Григоріїв входить до осередку партії соціалістів-революціонерів, учасники якого опікувались тим, як дати освіту народу селянству. Під впливом гуманістичних їдей відродження української освіти на селі він складає іспит на вчителя повітової школи[13, с. 52].

У 1907 р. Никифора Яковича переводять у двокласну школу м. Кам'янця-Подільського. В той час у місці активно популяризувалась українська мова та культура. В 1909 р. тут утворилася місцева організація Просвіти – культурно-освітнє й національно спрямоване громадське товариство, яке проводило вечори, організовувало театральні вистави. Провідного значення в системі шкільної освіти Ничипір Якович надавав національному аспекту, обґрунтував необхідність навчання дітей українською мовою.

У часи української революції 1917–1920 рр. Н. Я. Григоріїв був членом Центральної Ради; двічі – міністором освіти УНР; входив до Центрального комітету Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР). Із 1921 р., перебуваючи у Чехословаччині, став заступником Українського громадівського комітету, один із засновників та керівників Українського соціологічного інституту в Празі, ряду інших наукових і культурницьких фундацій української еміграції у цій країні. Активно займався політикою, входячи до керівництва Празької групи УПСР, а з 1932 р. очолив Головний політичний комітет УПСР за кордоном.

У 1938 р. емігрував до США, де проводив антифашиську діяльність, працював над згуртуванням українських сил. Від 1949 р. очолював українське відділення радіо «Голос Америки» і продовжував науково-суспільствознавчу працю[19, с. 256].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Еміграційна діяльність Н. Григоріїва не залишилася непоміченою українськими дослідниками. Не дивлячись на те, що тривалий час для дослідників в Україні педагогічна спадщина Н. Григоріїва була недоступною, з отриманням незалежності діяльність педагога стала об'єктом ували. Ґрунтовні дослідження стосовно діяльності педагога в еміграції провели Т. Бевз [1, 2, 3], О. Сухобокової [13,14, 15, 16, 17, 18], Л. Пироженко [10], Т. Бондаренко [4] та ін.

Мета статті – розкрити організаційно-педагогічну діяльність Никифора Яковича Григоріїва в еміграції (1920-1953 рр.).

Виклад основного матеріалу дослідження. Після важких років національно-визвольних змагань по-різному скалася доля діячів Української революції. Загалом 21 колишній міністр Української Центральної Ради емігрували. До цієї кагорти емігрантів належить і Никифір Якович Григоріїв [12, с. 260].

У листопаді 1920 р. Никифір Якович Григоріїв разом із дружиною Ганною Петрівною та дев'ятирічним сином Мирославом назавжди покинули українську землю і переїхали до Польщі. Спочатку місцем прожиття родини стало місто Тарнів, а пізніше – місто Ченстохова. Саме про еміграцію в Чехстові Н. Григоріїв згадує у своїй статті «Стан української еміграції у Польщі 1921 р.», яка була висвітлена в часописі «Громадський Вісник». В ній педагог характеризує польську націю, висвітлює ставлення поляків щодо українського народу, особливо до емігрантів: «Еміграція в Чехстові була надзвичайно важкою, відсутність одягу і харчів доповнювали катастрофічну душевну пригніченість. Відомості з Великої України про людське життя створювало в душі кожного емігранта ціле пекло страждань....» [22, арк. 4].

Проживши у Польщі рік Н. Григоріїв переконується у «безперспективності польсько-українських відносин» і вирішує у 1921 році переїхати до Чехословацької Соціалістичної республіки (ЧСР) – головного осередку Української партії соціалістів-революціонерів, з якою пов'язав свою подальшу політичну діяльність [4].

Н. Григоріїв один із перших увійшов до створеної М. Шаповалом у жовтні 1920 року Празької групи УПСР, яка почала підготовку до боротьби з радянським урядом України [14]. Згодом саме ЧСР стала найбільшим скупченням еміграційної української інтелегенції [3]. Саме тут Н. Григоріїв розпочинає свою активну діяльність, спрямовану на національно-політичне, соціально-економічне та культурне визволення України [15]. Велика заслуга в організації за кордоном і продовженні боротьби за українське визволення належить саме Микиті Юхимовичу Шаповалу і Никифору Яковичу Григоріїву [3].

Перебуваючи з 1921 р. у Чехословаччині, Н. Григоріїв стає одним із засновників та керівників низки громадських, наукових і освітньо-культурницьких фундацій української еміграції, зокрема Українського громадського комітету, Українського соціологічного інституту, Української господарської академії, Українського робітничого університету [17].

У травні 1921 року на противагу Закордонній Делегації УПСР на чолі з М. Грушевським, який перейшов на пробільшовицькі позиції, М. Шаповал і Н. Григоріїв заклали в Празі Головний політичний комітет Закордонної організації УПСР, що виконував головну функцію у керівництві УПСР. Створена ними організація стала однією з найпливовіших українських політичних сил в еміграції міжвоєнного періоду. Це було пов'язано з особистим внеском її керівників та ідеологів – М. Шаповала та Н. Григоріїва. Саме Н. Григоріїв взяв на себе більшу частину практичної організаторської роботи, вирішуючи адміністративні, фінансові, господарські проблеми заснованих установ [14].

Саме завдяки зусиллям М. Шаповала та Н. Григоріїва 7 липня 1921 р. було створено Український Громадський Комітет, який був спрямований для захисту українських громадян, що перебували у Чехословацькій Соціалістичній Республіці [2]. Метою УГК було «…дати можливість численним жертвам національної катастрофи (українським емігрантам) приєднатися до культурного життя Чехословаччини, здобути освіту і знання, необхідні для майбутньої їх роботи на користь українського народу» [5, с. 30].

У керівному складі УГК ще в серпні 1922 р була заснована у Празі Вища педагогічна школа, яка готувала кадри національно свідомих, освічених педагогів для різних типів українських шкіл та діячів «на полі духової культури українського народу» [6, с. 18].

Про стан українських емігрантів Н. Григоріїв згадує: «...голова УГК М. Ю. Шаповал 30 серпня представив Міністерству закордонних справ меморандум з приводу допомого українським студентам, кількість яких у Чехії налічується до 700 осіб. Становище студенства є крайні критичне. Більш як ¾ студентів не мають жодних засобів для існування. Між студенством поширюється туберкульоз. Міністр В. Гірса дуже швидко відреагував стосовно цієї справи і обіцяв негайно внести питання про це до Уряду. Разом з тим він висловився, що найліпше було б негайно зорганізувати український студенський гурток. Місто Прага могло б дати шматок землі, а будівлі можна було б перенести з табору Хоцен. Уряд надасть усі потрібні матеріали, закличе чеських робітників, але також і всі українські студенти мають взяти активу участь над цією задачою. Незабаром дійсна і надійна допомога стане фактом» [22, арк. 10].

Силами Українського Громадського Комітету створюється: Українська Господарська Академія у Подебрадах (травень 1922 р.), яка розпочала роботу навесні 1922 р. УГА була приватною високошкільною організацією політехнічного типу, як по своїм завданням так і по складу вона була українською високою школою.

Серед повсякденної організаторської, партійної та редакційної роботи найбільше уваги Н. Григоріїв приділяв науковій роботі. В Академії педагог крім нормативних курсів, майже кожного дня читав додаткові лекції. Зокрема у 1922 році він прочитав три двогодинних лекції з історії Чехії, у них він звертав увагу на головні моменти державного і громадського життя народів тогочасної Чехословацької Республіки та на прагнення їх до національно-державної волі [1, с. 134]. Н. Григоріїв, як один з її засновків, член Організаційної комісії, головними завданнями УГА вважав:

– дати освіту українською мовою українській молоді;

– покласти перший камінь українського реального „високошкільного будівництва";

– продемонструвати в Європі українські прагнення і здібності до культури;

– виховати українських фахівців-патріотів у різних галузях державно-громадського життя для успішного продовження визвольної боротьби. Українськи Громадський Комітет постав не лише, як перша українська вища господарська школа за кордоном, а як один з найбільших у світі центрів української освіти й науково-дослідної роботи [18, с. 124].

В педагогічному відношенні Академія була підпорядкована Міністерсту Хліборобства, а в справах адміністративних та господарських вона аж до 19

Завдяки УГК створюється Український Високий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова в Празі. Інститут був заснований як вищий педагогічний заклад з дворічним курсом навчання. Завдання УВПІ ім. М. Драгоманова було творити найкращих національно-культурних діячів, підготовка педагогічних сил для українських шкіл низчого типу та для позашкільної освіти серед широких кіл українського населення. Метою Інституту було піднесення культури та українського народу [6, с. 219].

Відкриття інституту відбулося 7 липня 1923 р. Директором Інституту по вибору Українського Громадського Комітету був доцент Кам'янецько-Подільського Державного Українського Університету – Л. Білецький, що

емігрував до Львова і був там професором неофіційного українського університету» [8, с. 172-173].

На початку Педагогічний Інститут складався з трьох відділів: 1. літературно-історичного (з підвідділами мови й літератури, історії суспільних наук); 2. природничо-географічного; 3. фізично-математичного. Вже в другому році існування Інституту два останні відділи були об'єднані в один математично-природничий, а в 1924 р. відкритий був новий музично-педагогічний відділ (з підвідділами – вокальним та інструментальним). Навчання в Інституті було зорієнтовано на зразок західноєвропейських високих шкіл і мало на меті дати теоретичні знання й потрібну практичну підготовку майбутнім педагогам українських середніх шкіл з різних галузей знань. Дисципліни, що викладалися в Інституті поділялися на загальні, що були обов'язкові для студентів, і спеціальні, які вивчали студенти окремих відділів і підвідділів. Наука в Інституті обіймала чотири курси переважно загальний і теоретичний, а три інші поступово перходили у спеціальні й науково-практичні [8, с. 173].

При заснуванні Інституту в його науковому полі було 23 кафедри з 118 предметами й 7 з окремими лекційними кабінетами, а пізніше було засновано 33 кафедри спеціальних і 6 загальних з дисциплінами обов'язковими для слухачів усіх трьох факультетів. При деяких факультетах функціонували ще спеціальні кабінети, лабораторії. Взагалі, навчальний план в Інституті був перевантажений «викладами» лекцій і кількістю предметів. Виклад теоретичного матеріалу проводився від жовтня до червня й відбувалися в помешканнях різних високих і середніх шкіл м. Праги [8, с. 173].

Навчання в Інституті було безплатне й проводилося українською мовою. Інша мова для викладачів допускалася лише за дозволом ради професорів. Ректором Інституту до 1926 р. був тогочасний директор професор Л. Білецький, який пропрацював в Інституті з 1926 по 1930 рр. В 1933 році ректором був В. Сімонович, а останнім з ректорів був професор В. Гармашів [8, с. 174].

Академічний персонал Інституту складався з професорів, доцентів, лекторів і асистентів. Аспірантами були лише учителі гімназії І. Кобизський, М. Хлор та інші. Вього за 10 років існування Інституту зазначено 92 особи з них 80 українців [8, с. 174].

За період існування Інституту М. Драгоранова, прослухали в ньому, повний курс навчання 178 дійсних слухачів, та 116 студентів, закінчило Інститут з дипломом і титулом педагога середніх шкіл 85 осіб, а 31 особа отримала титул доктора [8, с. 179].

В Педагогічному Інституті студіювало й кілька відомих українських письменників та поетів: О. Стефанович, Г. Мазуренко, О. Бабій, В. Зарицький Ю. Масляк та інші [8, с. 180].

Упродовж десятирічної історії (УВПІ припинив свою діяльність у 1933 р.) тут працювали 92 викладачі, з них 80 українців, серед яких: А. Артимович, Л. Білецький, Д. Дорошенко, А. Животко, С. Рудницький, В. Сімович (другий ректор інституту), С. Сірополко, В. Січинський, Я. Ярема. За час існування української високої педагогічної школи курс навчання закінчили 178 слухачів. З його стін вийшли українські поети і прозаїки, громадські діячі Ю. Дараган, Г. Мазуренко, Ю. Шкрумеляк, М. Обідний, О. Теліга [6, с. 19].

Дочірньою установою Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова була Українська реальна гімназія, заснована в 1925 році в Празі й остаточно затверджена декретом Міністерства освіти ЧСР від 29 травня 1926 р. Її першим директором став доктор психології УВПІ Я. Ярема. З початку діяльності гімназія мала перші, треті, п’яті та два старших класи [6, с. 20–21].

Про резульати Українського Громадського Комітету свідчать такі дані: лише за перші два роки Комітету, до навчальних закладів вступило 1062 осіб, також УГК надавав значну допомогу із наданням медичної допомоги, одягу, взуття. За допомогою УГК були працевлаштовані українські вчені, понад 2 тисячам було знайдено роботу [18, с. 134].

Під керівництвом Н. Григоріїва 10 лютого 1922 року був заснований часопис «Нова Україна», часопис став одним із провідних українських періодичних видань Чехословаччини, де у міжвоєнний період їх налічувалось близько 200, а також одним з головних часописів всієї української політичної еміграції в Європі 1920-х рр. [16].

Н. Григоріїв багато зробив для популяризації знань з історії України. Так, український щомісячник у Празі «Нова Україна», який у 1925-1926 рр. редагував саме Н. Григоріїв. Журнал і його редактор обстоювали ідею національно-державної незалежності України, про що свідчили праці Н. Григоріїва «Підстави української національно-державної політики» (1923), «Українська боротьба за державу в роках 1917-1920. Чому українці не вдержали своєї держави?» (1934) [7 , с. 275].

14 лютого 1922 р. було започатковане видавниче товариство, яке теж отримало назву «Нова Україна» – так само як і часопис, який воно видавало [23, арк. 4]. Частина членів управи часопису і видавництва від початку лише формально брала участь у ній, що ускладнювало її роботу. У вересні 1922 р. на засіданні товариства його голова Н. Григоріїв навіть був змушений заявити про відмову від посади та вихід з нього через відсутність єднання у спільній роботі [23, арк. 20–37].

Усе своє життя Н. Григоріїв завжди усвідомлював, що наука повинна бути тісно пов’язана з повсякденним життям. Він завжди прагнув до втілення своїх теоретичних висновків і наукових ідей. У центрі його наукових досліджень була держава, суспільство. Його постійно турбували події, що відбувалися в Україні. Невтомний борець шукав шляхів повернення Україні самостійності, незалежності. Для цього, необхідно було здійснити соціологічний аналіз суспільства, дати оцінку його складових сил, зв’язків, функцій. Саме над цими проблемами Н. Григоріїв працював у Соціологічному інституті [3].

У грудні 1929 року в житті Н. Григоріїва сталася приємна подія. Йому було присуджено ступінь доктора соціології. В «Справі про надання ступеня

доктора соціології Н. Я. Григоріїву» відзначається, що до науково-літературної праці став року 1907. Протягом 1907-1929 рр. виявив надзвичайну працьовитість, наслідком якої є: 1) Твори літературні: «За ідею», історичні оповідання; 2) Студії соціологічні: «Мораль, її генезис, єство, поняттяя» (підручник), «Свідомість і поведінка» (нарис з теорії поведінки людини), «Теорія держави» – науково-критичний дослід про форми організації і функції держави, «Історія державних теорій»; 3) Студії історичні: «Історія українського народу», «Історія України в народних піснях», «Навчання історії в школі»; 4) Студії соціально-політичні: «Народна влада на Україні», «Визволення всіх трудящих», «Два світогляди», «Фатальна помилка революції» і багато інших» [3].

Наукова Рада Українського Соціологічного інституту констатувала, що в особі Н. Григоріїва українська культура придбала визначного діяча в галузі теоретичної соціології і конкретних суспільних наук (теорії, етики, педагогіки, історії і політики). Враховуючи всі ці заслуги, Вчена Рада ухвалила присвоїти Н. Григоріїву ступінь доктора соціології. 26 червня 1930 року Наукова Рада заслухала доповідь Н. Григоріїва на тему: «Соціальне розуміння держави» і вручила йому докторський диплом як свідоцтво його заслуг перед українською наукою і культурою [3]Серед українців зарубіжжя Н. Я. Григоріїв відомий як журналіст, публіцист, автор соціологічних досліджень. Основні його наукові праці: «Фатальна помилка революції – 1921 р.», «З часів революції й бототьби за самостійну Україну – 1921 р.», «Підстави української національно-державної політики – 1923 р.», «Українська боротьба за державу в роках 1917–1920. Чому українці не вдержали своєї влади – 1934 р.», «Джерелознавство – 1936 р.», «Причини міжнародного напруження – 1937 р.», «Соціалізм і національна справа – 1938 р.», «Основи пізнання –1940 р.», «Українська національна вдача – 1941 р.», «Спогади руїнника – 1937 р.», «Весна української революції – 1937 р.» були написані в еміграції.В Україні ці твори не публікувались і широкому загалу не відомі [19, с. 257]. Хоча незначну частину була опубліковано.

З 1938 р. Никифір Григоріїв перебуває у США. Невідомо з яких причин і яким чином Н. Григоріїв покинув Чехословаччину і переїхав до Сполучених Штатів Америки сам, без родини. Переїхавши у США педагог починає працювати в Українському Робітничому Союзі. У 1940 році Н. Григоріїв отримав візу для перевезення родини. У 1948 році родина Н. Григоріїва переїхала до Америки. Перебуваючи у США, Н. Григоріїв займає посаду керівника українського відділу «Голосу Америки [12, с. 264]. Працюючи на радіостанції Н. Григоріїву дається більша можливість для відстоювання інтересів українського народу перед урядом США. Через ефіри «Голосу Америки», він готував ґрунт для майбутньої незалежності України, навіть попри перешкоди режиму Сталіна.

Навіть будучи там, далеко від Батьківщини, педагог не забуває свій рідний край, свою землю, де народився, і у САШ очолює пресове бюро української культури. У своїх спогадаг Н. Григоріїв згадує: «На державному святі у Канаді виступали з танцями й співами на своїй рідній мові різні народності: англійці, шотланці, українці, шведи, німці, поляки. Найбільше з усіх мали успіх українці, особливо подобалися численній публіці танці учнів школи В. Авраменка. Згодом у Чикаго був улаштований конкурс хорового співу, в котрім Український Національний Хор під керуванням Ю. Бенецького одержав першу нагороду. Всього хорів було 16, які мали по 60-100 голосів. Український хор мав назву Укркультура» [20, арк. 3].

Особистісні характеристики Никифора Яковича Григоріїва висвітлюються в спогадах Софії Федорівни Русової. Даючи оцінку життю української еміграції в Чехословацькій Соціалістичній Республіці, проблемам, пов’язаних з роботою із роботою, а також добуванням коштів необхідних для існування на такому «темному фоні», вона згадує «світлі постаті» повістю віданні науковій або професійній роботі. До таких світлих постатей вона відносить і Н. Григоріїва, який був «вічно перевантажений працею, громадською і письменницькою». Софія Русова довгі роки знала Никифора Григоріїва і тому стверджувала, що «він ніколи не відступав від

своїх переконань», завжди був тим самим «грубовато-щирим Григоріївом». Його велична постать, міцна упертість в переконаннях, що так і відбивалась на його чорному обличчі. З великою симпатією говорила С. Русова і про письменницькі здібності Никифора Яковича, зокрема, про його публікації для Робітничого університету, які були висвітлені у часописі «Нова Україна» за кордоном[1, с. 8].

У 1953 році помер Никифір Якович Григоріїв. Як пізніше журналісти напишуть у одному з американських видань «Svoboda – Ukrainian Daily» (Свобода. Український щоденник): «.... 5-го серпня полуднині, помер в одному з місцевих шпиталів керівник Українського Відділу „Голосу Америки" проф. Никифор Якович Григоріїв, бувший член Центральної ради, Міністе освіти УНР, пофесор Українського Соціологічного Інституту в Празі та відомий український соціалістичний діяч. Смерть наступила після важкої операції. Педагог народився на Черкащині в 1883 році, до Америки прибув в 1938 році, а український відділ „Голос Америки" очолював від початку його відкриття в 1949 році» [1, с. 8].

Отже, постать Никифіра Якович Григоріїва відноситься до плеяди просвітників XX століття, які змушені були емігрувати за кордон, щоб там, далеко за межами Батьківщини, дбати про долю українського народу. Саме еміграційний період життя Н. Григоріїва був найродуктивнішим у його діяльності. Він був позначений надзвичайно активною роботою як у політичній, науковій та культурно-освітній сферах.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бевз Т. Н. Я. Григоріїв – політик і вчений: монографія / Т. А. Бевз. К. : ІММБ, 2003. – 284 с.

2. Бевз Т. Українська еміграція у контексті політики коренізації. [Електронний ресурс]. –
Режим доступу: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_29/bevz_ukrainska.pdf.

3._Бевз Т. А. Історія в особах. Політик і вчений. (до 120-річчя від дня народження Н. Я. Григоріїва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.ua/m/articles/view/ІСТОРІЯ-В-ОСОБАХ-ПОЛІТИК-І-ВЧЕНИЙ-ДО-120-річчя-ВІД-ДНЯ-НАРОДЖЕННЯ-Н-Я-ГРИГОРІЄВА&likeMode=like&url=http:/library.ua/m/articles/view/ІСТОРІЯ-В-ОСОБАХ-ПОЛІТИК-І-ВЧЕНИЙ-ДО-120-річчя-ВІД-ДНЯ-НАРОДЖЕННЯ-Н-Я-ГРИГОРІЄВА.

4. Бондаренко Т. Невтомний народник Ничипір Якович Григоріїв. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kraeznavstvo.at.ua/news/2009-08-27-20.

5. Віднянський С. В. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921-1945 рр.) / С. В. Вільний – Київ, 1994. – 83 с.

6. Джус О. В. Творча спадщина Софії Русової періоду еміграції: монографія / О. В. Джус. – Івано-Франківськ. : Плай, 2002. – 260 с.

7. Калакура Я. С. Українська історіографія: Курс лекцій / Калакура Я. С. – К. : Генеза, 2012. – 512 с.

8. Наріжний С. Українська еміграція / Наріжний С. – Прага. : KNIHTISK 1942. – 609 С.

9. Некролог на Н. Григоріїва. Газета «Свобода», ч. 167. Джерзі Сити і Нью-Йорк, 1953.

10. Пироженко Л. Н. Я. Григоріїв – автор навчальних книг з історії України // Історія в школі. – 2000. – № 2. – С. 3.

11. Плазова Т. Українська політична еміграція у першій половині 20-х років XX ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/search?client=opera&hs=AKJ&q=українська+політична+еміграцію+1917+р.&oq=українська+політична+еміграцію+1917+р.&gs_l=psy-ab.3...2144.6086.0.6372.8.8.0.0.0.0.172.1107.0j7.7.0....0...1.1.64.psy-ab..1.4.594...0i22i30k1j33i22i29i30k1j33i160k1.0.gQPl_QE_LW4.

12. Проблеми вивчення історії Української революції 1917-1921 років. Збірник наукових статей / Вип. 7. – К. : Інститут історії України НАН України, 2012. – 318 с.

13. Сухобокова О. Інтеграція української діаспори у політичне життя Канади / О. Сухобокова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Вип.105. – К., 2011. – С. 52.

14. Сухобокова О. Крізь епоху війн і революцій: Н. Я. Григоріїв видатний діяч українського національного руху. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://petlura.poltava.ua/2012/01/02/kriz-epohu-vijn-i-revolyutsij-n-ya-hryhorijiv-vydatnyj-diyach-ukrajinskoho-natsionalnoho-ruhu/.

15. Сухобокова О. Політичне самовизначення української нації за доби Центральної Ради: бачення Н. Григоріїва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dsr.univ.kiev.ua/pub/131117/.

16. Сухобокова О. Часопис «Нова Україна» у Празі (1922-1928 рр.): до 90 ї річниці від заснування. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/85846.

17. Сухобокова О. Шанс на незалежність: українські перспективи в Другій світовій війні в концепції Н. Я. Григоріїва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1537423.

18. Сухобокова О. О. Громадсько-політична та культурно-просвітницька діяльність Н.Я.Григорієва (1883 – 1953 рр.). – Дисертація / О. О. Сухобокова.

19. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 2: Навч. Посібник / За ред. О. В. Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – С. 252–256.

20. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВО). Ф. 4010. – Оп. 1. – Спр. 9. Статті про діяльність української преси на еміграції. – 7 арк.

21. ЦДАВО України. Ф. 4013. – Оп. 1. – Спр. 2. Статті про стан української еміграції в Польщі та Ченстохів. – 22 арк.

22. ЦДАВО України. Ф. 4013. – Оп. 3. – Спр. 3. Статті про стан української еміграції в Польщі та Ченстохів. – 17 арк.

23. ЦДАВОВ України. – Ф. 3865. –Оп. 1. – Спр. 1. – Звернення УПСР до українського народу. – складено Н. Григоріївим. Звернення до читачів «Народної волі». Відозва до всіх культурно-просвітницьких організацій Канади. Лист до американців з розглядом проблем українського руху і його перспектив у Канаді –387 арк.

BIBLIOHRAFIIA

1. Bevz T. N. Ia. Hryhoriiv – polityk i vchenyi: monohrafiia / T. A. Bevz. K. : IMMB, 2003. – 284 s.

2. Bevz T. Ukrainska emihratsiia u konteksti polityky korenizatsii. [Elektronnyi resurs]. –
Rezhym dostupu: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_29/bevz_ukrainska.pdf.

3. Bevz T. A. Istoriia v osobakh. Polityk i vchenyi. (do 120-richchia vid dnia narodzhennia N. Ia. Hryhoriiva. [Elektronnyi resurs]. –
Rezhym dostupu: http://library.ua/m/articles/view/ISTORIIa-V-OSOBAKh-POLITYK-I-VChENYI-DO-120-richchia-VID-DNIa-NARODZhENNIa-N-Ia-HRYHORIIeVA&likeMode=like&url=http:/library.ua/m/articles/view/ISTORIIa-V-OSOBAKh-POLITYK-I-VChENYI-DO-120-richchia-VID-DNIa-NARODZhENNIa-N-Ia-HRYHORIIeVA.

4. Bondarenko T. Nevtomnyi narodnyk Nychypir Yakovych Hryhoriiv. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://kraeznavstvo.at.ua/news/2009-08-27-20.

5. Vidnianskyi S. V. Kulturno-osvitnia i naukova diialnist ukrainskoi emihratsii v Chekho-Slovachchyni: Ukrainskyi vilnyi universytet (1921-1945 rr.) / S. V. Vilnyi – Kyiv, 1994. – 83 s.

6. Dzhus O. V. Tvorcha spadshchyna Sofii Rusovoi periodu emihratsii: monohrafiia / O. V. Dzhus. – Ivano-Frankivsk. : Plai, 2002. – 260 s.

7. Kalakura Ia. S. Ukrainska istoriohrafiia: Kurs lektsii / Kalakura Ia. S. – K. : Heneza, 2012. – 512 s.

8. Narizhnyi S. Ukrainska emihratsiia / Narizhnyi S. – Praha. : KNIHTISK 1942. – 609 S.

9. Nekroloh na N. Hryhoriiva. Hazeta «Svoboda», ch. 167. Dzherzi Syti i Niu-Iork, 1953.

10. Pyrozhenko L. N. Ia. Hryhoriiv – avtor navchalnykh knyh z istorii Ukrainy // Istoriia v shkoli. – 2000. – № 2. – S. 3.

11. Plazova T. Ukrainska politychna emihratsiia u pershii polovyni 20-kh rokiv KhKh st. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.google.com.ua/search?client=opera&hs=AKJ&q=ukrainska+politychna+emihratsiiu+1917+r.&oq=ukrainska+politychna+emihratsiiu+1917+r.&gs_l=psy-ab.3...2144.6086.0.6372.8.8.0.0.0.0.172.1107.0j7.7.0....0...1.1.64.psy-ab..1.4.594...0i22i30k1j33i22i29i30k1j33i160k1.0.gQPl_QE_LW4.

12. Problemy vyvchennia istorii Ukrainskoi revoliutsii 1917-1921 rokiv. Zbirnyk naukovykh statei / Vyp. 7. – K. : Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2012. – 318 s.

13. Sukhobokova O. Intehratsiia ukrainskoi diaspory u politychne zhyttia Kanady / O. Sukhobokova // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istoriia. – Vyp.105. – K., 2011. – S. 52.

14. Sukhobokova O. Kriz epokhu viin i revoliutsii: N. Ia. Hryhoriiv vydatnyi diiach ukrainskoho natsionalnoho rukhu. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://petlura.poltava.ua/2012/01/02/kriz-epohu-vijn-i-revolyutsij-n-ya-hryhorijiv-vydatnyj-diyach-ukraji.

15. Sukhobokova O. Politychne samovyznachennia ukrainskoi natsii za doby Tsentralnoi Rady: bachennia N. Hryhoriiva. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://dsr.univ.kiev.ua/pub/131117/.

16. Sukhobokova O. Chasopys «Nova Ukraina» u Prazi (1922-1928 rr.): do 90 i richnytsi vid zasnuvannia. [Elektronnyi resurs]. –Rezhym dostupu: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/85846.

17. Sukhobokova O. Shans na nezalezhnist: ukrainski perspektyvy v Druhii svitovii viini v kontseptsii N. Ia. Hryhoriiva. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1537423.

18. Sukhobokova O. O. Hromadsko-politychna ta kulturno-prosvitnytska diialnist N.Ia.Hryhoriieva (1883 – 1953 rr.). – Dysertatsiia / O. O. Sukhobokova.

19. Ukrainska pedahohika v personaliiakh: U 2 kn. Kn. 2: Navch. Posibnyk / Za red. O. V. Sukhomlynskoi. – K. : Lybid, 2005. – S. 252–256.

20. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (dali TsDAVO). F. 4010. – Op. 1. – Spr. 9. Statti pro diialn.

21. TsDAVO Ukrainy. F. 4013. – Op. 1. – Spr. 2. Statti pro stan ukrainskoi emihratsii v Polshchi ta Chenstokhiv. – 22 ark.

22. TsDAVO Ukrainy. F. 4013. – Op. 3. – Spr. 3. Statti pro stan ukrainskoi emihratsii v Polshchi ta Chenstokhiv. – 17 ark.

23. TsDAVOV Ukrainy. – F. 3865. –Op. 1. – Spr. 1. – Zvernennia UPSR do ukrainskoho narodu. – skladeno N. Hryhoriivym. Zvernennia do chytachiv «Narodnoi voli». Vidozva do vsikh kulturno-prosvitnytskykh orhanizatsii Kanady. Lyst do amerykantsiv z rozghliadom problem ukrainskoho rukhu i yoho perspektyv u Kanadi –387 ark.

MORGAY Liliya
postgraduate student of the Department of social pedagogy
and social work
Uman state pedagogical University
Pavlo Tychina State Pedagogical
morgai.liliya@gmail.com

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITY NIKIFORA YAKOVYCH GRIGORIYVA IN EMIGRATION (1920-1953 gg.)

In the article the organizational and pedagogical activity in emigration N. Ya. Grigoryev - the outstanding teacher, historian and public figure of Ukraine is disclosed. At the beginning of the century, he worked as a history teacher and developed new approaches to studying native history at elementary school. During the liberation struggles of the Ukrainian people, he was a member of the Central Council, the Minister of Education in the Government of the Ukrainian People's Republic. Since 1921 the teacher is in exile in Prague, where N. Grigoriev became one of the leaders of the Ukrainian Public Committee. In December 1929, N. Grigoryev was awarded the degree of Doctor of Sociology. Since 1938, the educator is in the United States of America, after some time he holds the position of head of the Ukrainian department of Voice of America.

The conditions of creation of one of the leading periodicals in Prague "New Ukraine" are analyzed, activity of the Ukrainian Public Committee is elucidated, activity of the Ukrainian Economic Academy in Podebrady is analyzed. Particular attention is paid to the Ukrainian High Pedagogical Institute. M. Drahomanov in Prague.

Key words: N. Ya. Grigoryev, Ukrainian emigration, magazine "New Ukraine", Ukrainian Civic Committee, Ukrainian Business Academy, Ukrainian High Pedagogical Institute. Drahomanov M.

Моргай Лілія Анатоліївна – аспірант кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: Педагогічна та науково-просвітницька діяльність Н. Я. Григоріїва (1883-1953 рр.).

Тел.: 0987028184